

SOCIOLOGISKA INSTITUTIONEN
vid Lunds universitet

Lisa Nyström

Internaliserad effektivitet
En sociologisk studie om polisens omtolkning av yrkesrollen

Uppsats SOC 344, 41-60 p

Handledare: Abdulhadi Khalaf

Höstterminen 2004

Abstract

Författare: Lisa Nyström

Titel: Internaliserad effektivitet: en sociologisk studie om polisens omtolkning av yrkesrollen

Uppsats SOC 344, 41-60 p

Handledare: Abdulhadi Khalaf

Sociologiska institutionen, höstterminen 2004

Det övergripande syftet med denna uppsats är att bland patrullerande poliser visa, genom en empirisk undersökning, hur yttre krav på att vara effektiv internaliseras av den enskilda polisen och bidrar till en omtolkning av den egna yrkesrollen. Uppsatsen baserar sig på en kvalitativ studie bestående av sju kvalitativa intervjuer med poliser i yttre tjänst. Undersökningens resultatet analyseras huvudsakligen ur ett struktur/aktörperspektiv, med hjälp av Anthony Giddens och George Herbert Meads teorier. Studien visar att patrullerande poliser i viss utsträckning offrar polisutbildningens legalistiska perspektiv till förmån för arbetslivets krav på effektivitet. Studien visar också att det finns en gemensam uppfattning bland poliserna om att överträdelser av lagen är nödvändiga för att samhället skall kunna fungera. I intervjumaterialet framgår att denna omtolkning av yrkesrollen hör samman med sociala strukturer som omger polisen; allmänhetens förväntningar och gruppens krav på anpassning.

Nyckelord: Polis, yrkeskultur, struktur, effektivitet, internalisering, omtolkningsprocess

Innehåll

1	INLEDNING	2
1.1	Bakgrund	2
1.2	Ämnet, syftet och frågeställningar	2
1.3	Definitioner	3
1.4	Disposition	4
2	METODDISKUSSION	5
2.1	Introduktion	5
2.2	Tillgänglighet	5
2.3	Intervjuerna	6
2.4	Det sociologiska angreppssättet vid intervjuerna	7
2.5	Intervjuguiden	8
2.6	Anonymisering	8
3	TEORI	10
3.1	Introduktion	10
3.2	Centrala teoriansatser och begrepp	10
3.2.1	<i>Anthony Giddens struktureringsteori</i>	10
3.2.2	<i>Georg Herbert Mead och teorin om sociala roller</i>	11
3.3	Tidigare studier kring polisarbete	12
4	POLISROLLEN	15
4.1	Introduktion	15
4.2	Polisens organisation	15
4.3	Polisens uppdrag	16
4.4	Förväntningar på polisen	17
5	DEN PRAKTISKA POLISEN	18
5.1	Introduktion	18
5.2	Effektivitet och allmänhetens förväntningar	18
5.3	Konformitet med gruppen	20
5.4	Rättfärdigandet av juridiska överträdelser	22
5.5	Omtolkningsprocessen. En slutsats	25
	REFERENSER	27
	BILAGOR	30
	Intervjuguide	30

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Våren 2004 påbörjade jag en undersökning om polisers förhållningssätt till lagen, med syfte att visa hur Travis Hirschis kontrollteori kan relateras till polisens övertygelse om att följa lagen. Undersökningen, vars empiriska underlag bestod av en enkät omfattande 50 informanter, sju intervjuer om vardera 40 minuter samt en observation, resulterade i min B-uppsats i sociologi vid Lunds universitet. Samtalen med poliserna blev intresseväckande på fler sätt än vad jag förutspått och jag insåg snart att jag samlat material till en betydligt mer djuplodande studie. Flera poliser började nämligen rättfärdiga juridiska överträdelser som nödvändiga för att samhället skulle fungera. En överväldigande majoritet menade att de ökade kraven på arbetets effektivitet bidragit till att de fått en annan syn på när de, som poliser, borde följa lagen. Motsättningen mellan polisernas samhällsuppdrag att som allmänhetens beskyddare förebygga och bekämpa brott och polisernas personliga uppfattning om nödvändigheten av att tänja på gränserna för att samhället skall fungera kom att fascinera mig, och gav mig inspirationen att skriva denna uppsats.

1.2 Ämnet, syftet och frågeställningar

Den svenska polisorganisationen har under de senaste åren präglats av ett antal genomgripande förändringar; däribland närpolisreformen och ett stort antal utvecklingsprojekt.¹ Reformerna, som syftat till att effektivisera polisarbetet, väcker frågor kring polisens roll i dagens samhälle. Hur påverkar ett effektivitetsperspektiv inom organisationen polisens uppdrag som lagens beskyddare?

Det övergripande syftet med uppsatsen är att visa, genom en empirisk

¹ Se SOU 2003:114, kap. 3.

undersökning, hur yttre krav på att vara effektiv internaliseras av den enskilda polisen och bidrar till en omtolkning av den egna yrkesrollen.

Följande delsyften i uppsatsen kan urskiljas:

- att identifiera internalisering av effektivitetskrav bland enskilda poliser
- att sätta internaliseringen av effektivitetskraven i relation till strukturen som omger polisen
- att belysa de enskilda polisernas rättfärdigande av juridiska överträdelser inom yrkesrollen som en strategisk resurs för att hantera rollkonflikter
- att belysa hur den enskilda polisens ständiga speglade av sin roll i allmänhetens och gruppens ögon bidrar till en ständigt pågående omtolkningsprocess av yrkesrollen

Att skriva en uppsats om effektivitetskravens inverkan på polisens yrkesroll är intressant av flera anledningar. En anledning är att den svenska polisen, fram tills för några år sedan, varit marginaliserad inom svensk sociologisk forskning.² En annan anledning är att den forskning som bedrivits i Sverige inte har fokuserat på hur yttre faktorer, som effektivitetskrav, kan tvinga polisen att omtolka sin yrkesroll.

Jag har valt att begränsa min undersökning till Polismyndigheten i Skåne län. Syftet med detta var inte att jag inte var intresserad av en större undersökning som skulle gälla hela landet utan att jag varken hade ekonomiska resurser eller tid att föra en undersökning på ett större fält.

1.3 Definitioner

En närmre definition av begreppet *polis* är motiverat. I polislagen används begreppet ”polisen” för att beteckna såväl polisorganisationen som kollektivet yrkesutövare eller en enskild polis.³ Enligt polisförordningen kan en polisman dessutom vara såväl en högre befattningshavare som en polisaspirant. I den fortsatta framställningen kommer jag emellertid för enkelhetens skull, i likhet med flera polisforskare före mig, att begränsa begreppet polis till den som undergått grundläggande polisutbildning och

² Se Ekman, Gunnar (1999). *Från text till batong* s. 13.

³ Berggren, Nils-Olof & Munck, Johan (1998) *Polislagen* s. 26.

använda begreppet polischef för de högre befattningshavarna.⁴ Med *närpolis* menar jag en polis vars arbete är inriktat mot vardagsbrottsligheten och mot de förekommande ordningsproblemen.⁵ Med *uttryckningspolis* menar jag en polis som ingår i en allmän övervaknings- och/eller uttryckningsstyrka och som gör uttryckningar vid akuta ärenden. Som sammanfattande beteckning på dessa poliser används beteckningen patrullerande poliser eller poliser i yttre tjänst.

1.4 Disposition

Uppsatsen består av fem kapitel. I kapitel 2 redogör jag för relevanta metodfrågor som kommit upp under arbetet med denna uppsats. Kapitel 3 innehåller en presentation av uppsatsens centrala teoretiska ansatser och begrepp. Kapitlet ger dessutom en inblick i existerande forskning kring polisarbete. I kapitel 4 behandlas polisrollen ur ett samhällsperspektiv. Kapitlet ger en inblick i polisorganisationen, polisens samhälleliga uppdrag samt förväntningar som ställs på polisrollen. I kapitel 5 redogör jag för min undersökning och analyserar hur perspektiv och förhållningssätt kommer till uttryck i polisernas konkreta verklighet. Det avslutande avsnittet om omtolkningsprocessen, kapitel 5.5, binder samman uppsatsens resonemang och utgör uppsatsens avslutande summering.

⁴ Se bl.a. Granér, Rolf (2004). *Patrullerande polisens yrkeskultur* s. 15f.

⁵ Själva begreppet närpolis kan emellertid också tyckas problematiskt. Närpolisreformen, som påbörjades under år 1993 och avslutades 1998, och dess avsaknad av klara definitioner, har bidragit till att olika polismyndigheter använt närpolisbegreppet på olika sätt. Oklarheten kring begreppet medför således att jämförelser mellan olika polismyndigheter måste tolkas med försiktighet. Se Lindström, Peter, Pauloff, Anna & Granath, Sven (2001). *Hur - Var – Närpolis. En granskning av närpolisreformen* s. 19f.

2 Metoddiskussion

2.1 Introduktion

I detta kapitel redovisar jag mina källor. Dessutom beskriver och diskuterar jag hur jag gått tillväga vid bearbetningen av data. Uppsatsens empiriska material består av relevanta delar av de sju kvalitativa intervjuer med poliser i yttre tjänst som genomfördes inom ramen för min B-uppsats under maj 2004 inom Polismyndigheten i Skåne län.

2.2 Tillgänglighet

I sociologisk litteratur som rör olika former av polisstudier finner man ofta beskrivet att forskningsfältet är svårtillgängligt för forskaren. Polisen beskrivs ofta som misstänksam, någon som vill kontrollera vad man skriver innan det publiceras.⁶ Smångs, som skrivit om svensk polis, menar att polismän, eftersom de är en iögonfallande yrkesgrupp, riskerar att bli kritiserade av utomstående som ”inte förstår dem” och av den anledningen sluter sig.⁷ I viss utsträckning är mina erfarenheter annorlunda. Som sociologstudent, utan större insikt i polisarbete eller poliskultur, betraktades jag troligen inte som en riktig forskare som hade för avsikt att sprida materialet till allmänheten.⁸

Tillträde till fältet gavs sedan jag kontaktat ledningen i staden och där förklarat syftet med min studie och den kurs jag läste. Jag hade önskemål om att mina intervjupersoner skulle jobba inom olika områden och ha olika erfarenhet. Mina initiala önskemål om att få ut namn på poliser jag kunde kontakta godtogs inte. Den första polismannen jag intervjuade blev ombedd av sin chef att ställa upp på intervju under en viss bestämd dag. Med övriga

⁶ Knutsson, Johannes & Partanen, Pirjo (1986). *Vad gör polisen?* s. 16f.

⁷ Smångs, Britta (1993). *Poliser om poliser; Aspekter på ett arbete och en yrkesroll.*

⁸ Mina erfarenheter kring polisens inställning till studenter respektive forskare delas av sociologen Magnus Lundberg; se Lundberg, Magnus (2001). *Vilja med förhinder* s. 122f.

polismän knöts kontakt på plats i polishuset. Sedan jag väl fått tillträde till polisens korridorer var tillgängligheten inte ett problem.

2.3 Intervjuerna

I min studie ingår sju intervjuer med patrullerande poliser från polisstationen X i ett polisdistrikt i Skåne. En sammanfattande beskrivning av de poliser som ingick i dessa intervjuer framgår av tabell 1.

Tabell 1: Karaktäristika hos intervjuade

Karaktäristika	Antal
Kön:	
Kvinna	2
Man	5
Funktion:	
Närpolis	3
Utryckning	4
Antal år i tjänst:	
2 år eller mindre	3
14 år eller mer	4

Som framgår av tabellen intervjuades två kvinnor, och fem män. Tre av poliserna var närpoliser, och resterande arbetade i (samma) utryckningsstyrka. Slumpmässigt föll det sig så att jag intervjuade två polisaspiranter från utryckningsstyrkan, med 4 respektive 2 månaders tjänstgöring bakom sig, en polis från utryckningsstyrkan med 1,5 års tjänstgöring, två närpoliser poliser med 14 års tjänstgöring, en utryckningspolis med 17 års tjänstgöring och en närpolis med 25 års tjänstgöring. Kategoriseringen av tjänsteår i tabellen skall således endast fungera som en riktlinje. Gapet mellan åldersgrupperna i min undersökning kan naturligtvis ha påverkat mitt resultat, eftersom urvalet inte är representativt för den population jag avsett att studera.

Intervjuerna varade mellan 35 till 40 minuter och genomfördes på två man hand i olika rum bakom stängd dörr på polisstationen. Det förklarades att dagen jag besökte polishuset var en "lugn dag" och att jag skulle passa på att intervjua de poliser jag fick tillgång till. På grund av detta genomfördes alla mina intervjuer under samma dag.

Samtliga intervjuer spelades in på band efter att jag förklarat att endast jag skulle ha tillgång till bandupptagningen och att intervjuaren skulle hanteras anonymt. Jag är väl medveten om att läsare av denna uppsats lättare skulle kunna bilda sig en helhetssyn av intervjusituationen genom att få en utförligare presentation av de intervjuade såväl här som i de citerade intervjuerna. Av anonymitetsskäl har jag emellertid tvingats avstå från detta.

Intervjuerna inleddes med att jag presenterade mig och mitt projekt. Jag berättade att jag var en sociologstudent som skrev uppsats och att projektet jag valt rörde fenomenet laglydnad och tankar kring varför människor är laglydiga; min avsikt var att presentera studien endast kortfattat för att inte föregripa de frågor som kom upp i intervjun.

2.4 Det sociologiska angreppssättet vid intervjuerna

Det sociologiska angreppssättet vid intervjuer är traditionellt passivt, vilket betonar den intervjuade som huvudrollsinnehavare och intervjuarens roll som minimerad för att undvika störningar. Gubrium & Holstein föreslår att intervjuaren istället skall göra det motsatta, det vill säga ta en aktiv del av samtalet.⁹ Vid ett flertal tillfällen använde jag mig av den form av aktiv intervju som tar sig uttryck i följdfrågor och motfrågor. I många fall var det för att styra polisen jag talade med in på det ämne jag var ute efter att diskutera eller för att få mer precisa beskrivningar. Under den inledande

⁹ Gubrium & Holstein (1997). *The New Language of Qualitative Method*.

fasen av intervjun, efter att jag presenterat mig och studien kortfattat, försökte jag dock att hålla mig passiv och avbröt endast för att precisera frågorna närmare. Under den senare delen av intervjun tog jag en mer aktiv roll och intervjun kunde, särskilt beträffande frågor kring varför människor är laglydiga, stundtals liknas vid ett samtal.

2.5 Intervjuguiden

Min utgångspunkt inför intervjuerna var min intervjuguide där jag antecknat de huvudteman jag ville tala om, samt frågor jag ville ställa under varje tema. Från att inledningsvis varit osäker på att kunna strukturera upp min teori tillräckligt väl var jag ovillig att låta intervjuerna glida alltför långt bort från ämnet, vilket var en av anledningarna till att jag öppnade intervjuerna med några handfasta och konkreta frågor. Till sin struktur var intervjuerna inledningsvis starkt strukturerade men allteftersom den första intervjun fortskred kände jag mig fri att frånga ordningen på mina frågor. Intervjuguiden var bra att ha när samtalen hade en tendens att bli alltför långa och irrelevanta. De för denna studie relevanta områdena i intervjuguiden är:

- C) Varför är människan laglydig?
- D) ”Lagbrott inom polisen” samt
- E) ”Hur har synen på brott ändrats i relation till den ökande arbetsbelastningen”?

Trots att ordningen på mina frågor mellan intervjuerna ändrats så har frågor på alla teman vid alla intervjuerna ställts till samtliga intervjuade poliser. Intervjuguiden i sin helhet hittas i Bilaga 1.

2.6 Anonymisering

Inga personer som förekommer i texten är namngivna. Jag har även valt att inte namnge den stad där jag bedrivit min forskning. Anledningen till detta är att jag inte ser vilken funktion namngivandet av personer och platser

skulle fylla i denna uppsats. Vissa forskare föredrar att inte göra på detta sätt.¹⁰ De menar att man genom att man genom att namnge de undersökta distrikten möjliggör en regional jämförelse för andra forskare. Jag har därför valt att namnge regionen där jag bedriver min forskning, Skåne, trots att regionala skillnader mellan olika syner på laglydnad inte är en del av mitt syfte med uppsatsen.

¹⁰ Se exempelvis Holmberg, Lars (1999). *Inden for lovens rammar*.

3 Teori

3.1 Introduktion

Syftet med detta kapitel är att introducera centrala teoretiska ansatser och begrepp som ligger till grund för uppsatsen. Kapitlet ger också en inblick i tidigare forskning kring polisarbete. Min förhoppning är att den översiktliga orienteringen kommer att underlätta den fortsatta framställningen för dig som läsare.

3.2 Centrala teoriansatser och begrepp

3.2.1 Anthony Giddens struktureringsteori

För att kunna förstå den enskilda polisens handlande i sin yrkesroll, har jag valt att fördjupa mig i Anthony Giddens struktureringsteori. Den brittiske sociologiprofessorn är en av samtidens mest inflytelserika samhällsteoretiker. År 1984 sammanfattade han sin struktureringsteori i boken *The constitution of society*.¹¹ Giddens teori fokuserar på hur individer skapar och producerar social verklighet. En central tanke inom teorin är att det mänskliga beteendet karakteriseras av en förmåga till självreflektion och möjlighet att göra val, men att individen (aktören), trots sin handlingsfrihet måste anpassa sina handlingar till strukturen, dvs. samhällets regler och resurser.¹²

Genom att Giddens tillmäter aktörerna en hög grad av reflexivitet och förmåga att påverka sina levnadsvillkor, tillskriver han aktörerna stora möjligheter att reglera systemet de lever i. Enligt Giddens leder dock ofta upprepade handlingar till oavsiktliga konsekvenser.¹³ För att förtydliga vad

¹¹ Struktureringsteorin utvecklas i flera av Giddens verk, men det är först i *The Constitution of Society* från 1984 som struktureringsteorin föreligger i en mer systematisk form.

¹² Giddens, Anthony (1984). *The Constitution of Society* s. 97.

¹³ Giddens, Anthony. (1984). *The Constitution of Society* s. 14.

Giddens menar kan vi dra en parallell till det svenska språket.¹⁴ Avsikten med att tala svenska i Sverige är att bli förstådd. Den oavsiktliga konsekvensen med att tala svenska är att man reproducerar det svenska språket. De oavsiktliga konsekvenserna möjliggör nya handlingar, vilket innebär att de inte är rationellt planerade enskilda handlingar med ett visst förutbestämt resultat.¹⁵ Giddens hävdar därför att människan saknar total valfrihet, och vill med sin teori ge oss en möjlighet att förstå hur aktörerna påverkas av olika faktorer samtidigt som de har friheten att välja.¹⁶ Därmed så finns det en samverkan, en dualitet mellan aktörens handlingar och det samhälle som de produceras inom.

Struktureringsteorin är Giddens sätt att påvisa en balans mellan aktören och strukturen, där varje individuell handling är både strukturerad och strukturerande.¹⁷ Enligt Giddens kan inte aktörerna handla utan en samhällelig strukturell kontext, samtidigt som kontexten inte kan upprätthållas utan aktörerna.¹⁸ Detta förhållande använder jag i uppsatsen för att illustrera hur en enskild polis genom sina handlingar såväl påverkar samhället som blir påverkad av samhället.

3.2.2 Georg Herbert Mead och teorin om sociala roller

För att kunna förstå hur en avvikande syn på den egna yrkesrollen kan uppkomma har jag valt att använda mig av George Herbert Meads teori om sociala roller och socialisationsprocessen. Mead var en av Chicagoskolans mest inflytelserika sociologer och verkade bland annat under skolans glansdagar på 1920-talet. Mead menade att den enskilda individens identitet

¹⁴ Se Kaspersen, Lars Bo (2003). *Anthony Giddens*. I: Andersen, Heine & Kaspersen, Lars Bo (red). *Klassisk och modern samhällsteori*. s. 493.

¹⁵ Giddens, Anthony. (1984). *The Constitution of Society* s. 14f.

¹⁶ Johansson, Thomas (2003). *Anthony Giddens och det senmoderna*. I: Månsson, Per (red). *Moderna samhällsteorier: Traditioner, riktningar, teoretiker* s. 422.

¹⁷ Giddens, Anthony (1979). *Central Problems in Social Theory* s. 5.

¹⁸ Nygaard Thomas (1996). *Sociologisk handlingsteori: En introduktion* s. 117.

formas utifrån uppfattningen av andras förväntningar samt av egna intressen.¹⁹

Mead delar upp människans personlighet i två delar för att illustrera hur identitet skapas och kontinuerligt förändras; ”me” och ”I”. ”Me” är människans objektsjag, dvs. individens personliga uppfattning om vem han eller hon är utifrån samhällets attityder (”den generaliserande andre”). ”I” är människans subjektsjag, dvs. individens respons på omgivningens åsikter och beteenden.²⁰ Tillsammans utgör *Me* och *I* en individs identitet, som alltså består av en social och en privat del.²¹

Uppdelningen av människans person i objektsjaget och subjektsjaget möjliggör en syn på sociala roller som en process som ständigt granskas, reflekteras över och förändras. Detta synsätt använder jag i uppsatsen för att diskutera hur de enskilda poliserna formas och utvecklas i samspel med gruppen och det omgivande samhället.

3.3 Tidigare studier kring polisarbete

Forskning om svenskt polisarbete har, tills för några år sedan, lyst med sin frånvaro i det myller av klassisk polisforskning som funnits att ta del av i internationell forskning. Under senare år har emellertid flera uppmärksammade svenska licentiat- och doktorsavhandlingar kommit ut som behandlat polisarbete. Under 1999 publicerades ekonomen och f.d. polisen Gunnar Ekmans avhandling om hur polisarbetets normer formas i vardagslivet poliser emellan, och inte, som tidigare förutsatt, i relationen mellan polisen och hans chef.²² Under 2001 beskrev sociologen Magnus Lundberg i sin doktorsavhandling polisiära attityder och inställningar till lagen beträffande kvinnomisshandelsärenden.²³ Samma år presenterade

¹⁹ Mead, George Herbert (1934). *Mind, Self & Society* s. 253f.

²⁰ Mead, George Herbert (1934). *Mind, Self & Society* s. 175.

²¹ Mead, George Herbert (1934). *Mind, Self & Society* s. 178.

²² Ekman, Gunnar (1999). *Från text till batong*. Diss. Handelshögskolan i Stockholm.

²³ Lundberg, Magnus (2001). *Vilja med förhinder*. Diss. Lunds universitet.

sociologen Britta Smångs en avhandling om polisens och allmänhetens bilder av polisyrket.²⁴ Psykologen Rolf Granér har vidare bidragit till att sätta den svenska polisen i fokus genom sina böcker om polisetik och sin nyutkomna avhandling om polisens yrkeskultur.²⁵

Inga av dessa arbeten berör dock, mer än flyktigt, effektivitetskravens inverkan på yrkesrollen och den enskilda polisen. Polisforskning med direkt relevans för min undersökning har jag därför främst hittat i internationella studier.

Kriminologen **Jerome H. Skolnick** lade i sin studie från 1966, *Justice without trial*, fram teorin att polisarbets tre variabler; fara, auktoritet och effektivitet, tillsammans utgör grunden för att poliser i farliga situationer handlar utan att strikt följa lagen.²⁶ Han menade att poliser ständigt utsätts för förväntningar, från allmänheten och polisledningen, som bidrar till att polisen i viss utsträckning offerar legalitet till förmån för effektivitet. Skolnick visade också att de ständiga förväntningarna på polisen att handla och att lösa brott bidrog till skapandet av starka informella normer inom polisen som styr polisens handlande.

Skolnicks iakttagelser av amerikansk polis har lagts till grund för flera studier om polisarbete, och har även applicerats på svenska poliser.²⁷ Hans iakttagelser om effektivitetskravens inverkan på den enskilda polisen används för att förklara hur ett effektivitetsperspektiv inom polisen påverkar den traditionella yrkesrollens legalistiska perspektiv.

Sociologen **Elizabeth Reuss-Ianni** har bidragit till uppmärksammandet av en stark socialisationsprocess inom polisen. Hon menar att polisaspiranter

²⁴ Smångs, Britta (2001). *Polisyrket: poliser och allmänhetens bilder*. Diss. Lunds universitet.

²⁵ Granér, Rolf & Knutsson, Maria (2000). *Etik i polisarbete*, Knutsson, Maria & Granér, Rolf (2001). *Perspektiv på polisetik* samt Granér, Rolf (2004). *Patrullerande polisens yrkeskultur*. Diss. Lunds universitet.

²⁶ Skolnick, Jerome H. (1966). *Justice without trial* s. 230ff.

²⁷ Se bl.a. Ekman, Gunnar (1999). *Från text till batong*.

lär sig polisarbetet främst i interaktion med äldre kollegor och att socialisationsprocessen ger polisaspiranten en ”cops code”; ett antal normer att följa. Först sedan polisen tagit upp de kollektivt förankrade normerna blir han eller hon betraktad som pålitlig i gruppen.

Även Reuss-Iannis forskning har ansetts tillämpbar på svensk polis, och används i uppsatsen för att visa hur den enskilda polisen formas och utvecklas i samspel med andra poliser och det omgivande samhället.²⁸

²⁸ Se Ekman, Gunnar (1999). *Från text till batong*.

4 Polisrollen

4.1 Introduktion

Att skriva en uppsats om en avvikande yrkesroll inom polisen förutsätter att det finns en officiell yrkesroll som överensstämmer med de övergripande politiska krav och värderingar som kan utläsas i det regelverk som omgärdar polisen. I syfte att förtydliga hur polisens omtolkande av sin yrkesroll avviker från den reglerade och väntade yrkesrollen kommer jag i detta kapitel att kortfattat beskriva polisens organisation, polisens uppdrag och de förväntningar som ställs på polisen.

4.2 Polisens organisation

Polisen, som lyder under justitiedepartementet, är en av de största statliga verksamheterna med ca 16 300 poliser anställda.²⁹ Rikspolisstyrelsen (RPS) är central förvaltningsmyndighet för polisväsendet och har tillsyn över detta. Till RPS hör bland annat polishögskolan, som svarar för grundutbildningen av poliser och för vidareutbildning av såväl poliser som civilanställd personal. På regional nivå utgörs polisorganisationen av 21 självständiga polismyndigheter. Myndigheterna är länsvis fördelade och polismyndigheten ansvarar för polisverksamheten inom respektive län.

På lokal nivå är polismyndigheterna, sedan 1998, indelade i närpolisområden. Indelningen är ett resultat av närpolisreformen, som hade till syfte att decentralisera polisväsendet för att bland annat förbättra samspelet mellan polisen och enskilda medborgare. Närpolisområdena är huvudsakligen indelade efter kommuner, stads- eller kommundelar. År 1999

²⁹ Polisens årsredovisning 2003 s. 7. (Elektronisk). Tillgänglig: http://www.polisen.se/inter/mediacache//4347/4734/3928/RPS_pdf_Arsredovisning2003_040513.pdf (2004-12-09).

fanns det knappt 360 närpolisområden.³⁰ Sysslorna vid de lokala polismyndigheterna kan huvudsakligen delas upp i närpolis-, utrycknings- och utredningsverksamhet. Då närpoliserna är avsedda att fungera som en slags allpoliser, med ansvar för flera olika typer av lokal polisverksamhet, är dock en klar funktionsuppdelning omöjlig. Vid sidan av närpolisenheter finns dessutom specialiserade enheter som länskriminalpolis, länsordningspolis och förvaltningsavdelning.

4.3 Polisens uppdrag

Samhället har givit polisen i uppdrag att skydda det organiserade samhället och de värden som demokratin är uppbyggd kring. Behovet av en neutral utomstående part som kunde bidra till att lösa konfliktsituationer uppmärksammades redan av kontraktsteoretiker som Hobbes, Locke och Rousseau i teorin om det sociala kontraktet. Teorins grundläggande tanke är att människan överlämnar viss beslutanderätt till staten, på villkor att staten garanterar sina medborgare skydd för vissa naturliga rättigheter till liv, frihet och egendom. För polisens del innebär samhällsuppdraget att de i sin yrkesroll har exklusiva befogenheter att använda tvångsmedel, men också att verksamhetens yttersta syfte är att verka i folkets intresse.

Polisens arbetsuppgifter sträcker sig över ett stort område och har ansetts vara så beroende av samhällsutvecklingen att de kan vara svåra att definiera.³¹ Upprätthållande av den allmänna ordningen, utredande av anmälda brott och förebyggande och förhindrande av brott är dock verksamhetsområden som brukar förknippas med polisens kärnverksamhet.

Den närmre regleringen av polisens uppdrag framgår bland annat av regeringsformen, polislagen och polisförordningen.

³⁰ Lindström, Peter, Green, Anders & Granath, Sven (2000). *Polisens organisation och verksamhet. En fortsatt granskning av närpolisreformen* s. 15.

³¹ Berggren, Nils-Olof & Munck, Johan (1998). *Polislagen: en kommentar* s. 26.

4.4 Förväntningar på polisen

Poliserna har dock inte bara formella regler att leva upp till, utan väntas också anpassa sig till informella krav, såsom allmänhetens förväntningar på polisrollen.³² Som medlem i en av de få yrkeskårer som ställer krav på laglydnad på dess utövare förväntas polisen hålla sig till lagen var dag i alla situationer, vara neutral i sin yrkesutövning, och fungera som förebild för andra medborgare. Som bärare av statens våldsmonopol förväntas dessutom poliser kunna agera som moraliska individer, och arbeta för sanning, rättvisa och demokrati.³³

Det är dock inte bara allmänheten som ställer krav på hur polisen ska agera i sin yrkesroll. Forskning visar att förväntningarna på den enskilda polisens agerande är mycket stora även från den egna arbetsgruppen, från arbetsledningen och från politiskt håll.³⁴ Även de informella kraven på hur den enskilde polisen bör bete sig är således stora.

De formella och informella krav som ställs på polisens handlande kan sägas skapa en ideal polisroll; en föreställning om hur den ideala polisen bör agera. I det kommande kapitlet kommer dock den ideala yrkesrollen att kontrasteras med den praktiska yrkesroll jag fann i min undersökning.

³² Se exempelvis Ekman, Gunnar (1999). *Från text till batong* s. 185.

³³ Polisarbetets moraliska aspekter finns bl.a beskrivet i Kleinig, John (1996) *The Ethics of Policing* och i Granér, Rolf & Knutsson, Maria (2000). *Etik i polisarbete*.

³⁴ Se exempelvis Skolnick, Jerome H (1966). *Justice without trial* s. 55ff.

5 Den praktiska polisen

5.1 Introduktion

Som framhållits i tidigare kapitel har polisen i teorin ett klart och tydligt samhällsuppdrag att upprätthålla allmän ordning och säkerhet, bland annat genom att förebygga och förhindra brott. Mina samtal med poliserna avslöjade emellertid en betydligt mer komplex yrkesroll, där poliserna gav uttryck för en självständig syn på det egna arbetet, som inte nödvändigtvis var kompatibel med den reglerade och förväntade yrkesrollen. I detta avslutande kapitel, där jag redovisar och analyserar min undersökning, driver jag tesen att den enskilda polisen omtolkar sitt samhällsuppdrag och sin yrkesroll för att kunna leva upp till de yttre kraven på att vara effektiv.

5.2 Effektivitet och allmänhetens förväntningar

Ett centralt, och ständigt återkommande, tema i min studie är polisernas förhållningssätt till allmänheten. Poliserna speglar ständigt sitt uppdrag i allmänhetens ögon. 6 av 7 intervjuade poliser, och samtliga aspiranter, talade om att de upplevde ett starkt tryck från allmänheten på hur de borde bete sig, även som privatpersoner. I en intervju beskriver en närpolis, med 14 års tjänstgöring inom polisen bakom sig, förhållandet till allmänheten som ett maktspel. Hon pratar om rädslan av att tappa kontrollen över sitt ”normala jag”.

Jag vill inte bjuda på att allmänheten kan säga att polisen körde för fort, och att det inte fanns någon anledning. Då har man förlorat någonstans, känns det som. (Intervjusvar)

Det finns tydliga normer mot att göra ett dåligt intryck på allmänheten. En polisaspirant berättar hur han lärt sig av en äldre kollega att anpassa sig när han är ute och kör med polisbilen.

Ja, men alltså, du kan tänka dig. Om jag hade varit en vanlig människa, eller ja, en ickepolis, och så kommer jag och ligger med bilen i 110 och så kommer polisen i 130 och glider förbi mig, då blir jag grymt irriterad. Men om jag då markerar att jag ska någonstans, har bråttom någonstans, så ligger jag i 150, och så kommer jag och kör förbi. Då tänker de, ja, han ska någonstans. Och då blir de inte irriterade. (Intervjusvar)

Samtidigt som poliserna säger sig vara måna om att göra ett gott intryck på allmänheten ger de uttryck för en kluvenhet inför denna. Exempelvis beskrivs allmänheten som ögontjänare och naiv. Denna ambivalens till allmänheten återkommer i flera polisstudier, och har bland annat förklarats med att poliser upplever sig otacksamt behandlade av allmänheten.³⁵

Samtliga poliser beskriver en praktisk yrkesroll som avviker från den teori de lärt sig på polishögskolan. 6 av 7 intervjuade poliser menar att de ökade kraven på arbetets effektivitet bidragit till att de fått en annan syn på när de borde följa lagen i sin yrkesutövning. Skolnick menar att de ständiga förväntningarna från allmänheten bidrar till att polisen i viss utsträckning offerar utbildningens legalistiska perspektiv till förmån för arbetslivets krav på effektivitet.³⁶ Han menar att poliser ofta ges skuld för ökad kriminalitet i samhället, och att den enskilda polisen därför känner stort individuellt ansvar att upprätthålla ordning i samhället på ett så effektivt sätt som möjligt.³⁷ Jag har gjort motsvarande iakttagelser. Effektivitetskraven genomsyrar hela uppdraget; från prioriteringar av ärenden vid polisanmälan, till polisens möjlighet att lämna rapporttefergift.³⁸ Fyra poliser påpekar att rapporttefergiften i praktiken används i större utsträckning än vad som är avsett, för att sålla bort ärenden polisen finner utsiktslösa.

³⁵ Granér, Rolf (2004). *Patrullerande polisens yrkeskultur* s. 102. Se även Reiner, Robert (2000). *The politics of the police* s. 93ff och Smångs Britta (2001). *Poliser om poliser* s. 31.

³⁶ Skolnick, Jerome H (1966). *Justice without trial* s. 240f.

³⁷ Skolnick, Jerome H (1966). *Justice without trial* s. 239.

³⁸ En polis har, under vissa förutsättningar, möjlighet att lämna rapporttefergift. Det innebär att den enskilda polisen, vad gäller brott som inte skulle föranleda annan påföljd än böter, kan besluta att inte rapportera ett brott när en erinran kan anses tillräcklig.

Sett ur ett struktureringsteoretiskt perspektiv är polisen, trots sin möjlighet att göra valet att handla strikt enligt lagen i alla situationer, påverkad av allmänhetens krav på effektivitet. Till skillnad från Durkheim anser Giddens inte att samhällets strukturer enbart ska associeras med tvång som lagar, utan att strukturer kan finnas som en outtalad social praxis i den vardagliga miljön, en slags tradition att en polis skall eller bör handla på ett visst sätt.³⁹ Uppfattningen om vilka rättigheter och skyldigheter en person uppfattar att hon har i ett system varierar mellan olika människor, men om en individ skall bli accepterad i ett system krävs det att hennes uppfattning överensstämmer med systemets.⁴⁰ Den enskilda polisen och allmänheten utvecklas således i reflexiv interaktion med varandra.

Om denna analys är rätt, om polisens syn på hur man skall bedriva det egna arbetet utvecklats i reflexiv interaktion med allmänheten, kan polisens yrkesroll inte sägas vara annat än en produkt av det samhälle vi lever i. Detta är också den slutsats som Skolnick drar av sin studie av de amerikanska poliserna i *Justice without trial* när han konstaterar att ett samhälle som saknar generellt stöd för rättssäkerhet inte kan förvänta sig att polisen kommer att utveckla en yrkesroll med ett strikt legalistiskt perspektiv.⁴¹

Låt oss nu titta närmare på gruppens inverkan på den enskilda polisen.

5.3 Konformitet med gruppen

Vid intervjuerna tydliggjordes det för mig att en polis som strävar efter att föra med sig polishögskolans legalistiska perspektiv till det praktiska arbetet kommer att ställas inför problem. En polisaspirant som varit i arbete i fyra månader berättar hur han som ny i yrket mötte motstånd bland kollegorna när han frekvent tog in välkända missbrukare till polisstationen.

³⁹ Giddens, Anthony. (1984). *The Constitution of Society* s. 25.

⁴⁰ Giddens, Anthony. (1984). *The Constitution of Society* s.

⁴¹ Skolnick, Jerome H (1966). *Justice without trial* s. 245.

Till en början försökte jag ta in de här knarkarna som alltid sitter vid stationen, och jag har inte släppt dem ännu. Jag är en liten idealist egentligen, och jag fick ju rätt mycket ... av kollegorna, ja, vi var alltid i diskussion om det. (Intervjusvar)

Polisforskning visar att poliser har en osedvanligt stark gruppssammanhållning.⁴² Gruppssammanhållningen innebär ett konformitetskrav; den enskilda polisen förväntas anpassa sig till gruppen. Skolnick menar att den enskilda polisens strävan att finna sin roll och identitet inom gruppen är exceptionellt stark.⁴³ Enligt Mead formar den enskilda polisen sin roll utifrån uppfattningen av bl.a. yrkesgruppens förväntningar.⁴⁴ Det räcker dock inte med att den enskilda polisen antar andra polisers attityd gentemot honom själv och varandra inom den sociala processen för att utveckla ett fullständigt jag. Det är också nödvändigt att "... han antar attityderna hos den organiserade sociala grupp till vilken han hör mot den organiserade, kooperativa sociala aktivitet eller uppsättning sådana aktiviteter i vilken den gruppen är engagerad" för att utveckla ett jag i full utsträckning.⁴⁵ Att internalisera yrkesgruppens effektivitetsnormer och förhållningssätt till arbetet fyller således funktionen av att bekräfta såväl yrkesrollen som sin egen identitet som polis. Att yrkesrollen och den enskilda polisens arbetssätt är präglad av gruppen är tydligt i min studie. Poliserna relaterar ofta till den egna arbetsgruppens arbetssätt, och relaterar till poliskollektivet som "vi".

Reuss-Ianni menar att den enskilda polisen lär sig polisarbetet främst i interaktion med äldre kollegor, och att polisen måste ta upp de kollektivt förankrade normerna för att bli betraktad som pålitlig i gruppen.⁴⁶ Polisaspiranterna i min studie vittnar om liknande erfarenheter.

⁴² Se exempelvis Skolnick, Jerome H (1966). *Justice without trial* s 50ff. och Smångs Britta (2001). *Poliser om poliser* s 48ff.

⁴³ Skolnick, Jerome H (1966). *Justice without trial* s. 52.

⁴⁴ Mead, George Herbert (1934). *Mind, Self & Society* s. 253f.

⁴⁵ Mead, George Herbert (1976) *Medvetandet, jaget och samhället* s. 121

⁴⁶ Reuss-Ianni, Elizabeth (1983). *Two Cultures of Policing: Street Cops and Management Cops*.

Flera polisforskare har uppmärksammat att poliser som kollektiv har en självständig syn på hur riktigt praktiskt polisarbete skall bedrivas.⁴⁷ Jag skulle dock vilja hävda att en polisaspirant är väldigt begränsad i sin handlingsfrihet i yrket. Giddens förklarar individens möjligheter att handla utifrån sin struktureringsteori. En aktör måste, trots att hon eller han har en viss handlingsfrihet, konstant anpassa sin handlingsfrihet till strukturen, det vill säga de formella och informella regler samt resurser som präglar ett samhälle eller en grupp.⁴⁸ Då min studie ger stöd för att aspiranten utsätts för ett starkt konformitetskrav av kollektivet när han påbörjar sitt arbete skulle jag påstå att strukturen, i detta fall kollektivet poliser, lämnar agenten, polisaspiranten, ett minimalt handlingsutrymme. Aspirantens avsaknad av auktorativa resurser på arbetsplatsen, det vill säga kapaciteten att styra och ändra människorna i gruppen, torde också tala för att aspirantens möjligheter att etablera ett individuellt handlingsmönster, utan stöd av gruppen, är små.⁴⁹ Några uttalade sanktioner som riskerar att drabba en polis som inte anpassar sig till gruppens arbetssätt nämns dock aldrig under intervjuerna.

Att polisaspiranten, genom att anpassa sina handlingsmönster till gruppens, även bidrar till att reproducera polisens självständiga yrkesroll är en aspekt av struktureringsteorin som kommer att diskuteras under avsnittet ”omtolkningsprocessen”.

5.4 Rättfärdigandet av juridiska överträdelser

En grundkod i det regelverk som omger polisarbetet är att polisen skall agera osjälvständigt i förhållande till lagstiftningen. De intervjuade poliserna gav dock uttryck för en självständig syn på det egna arbetet, som inte nödvändigtvis var kompatibel med den reglerade och förväntade

⁴⁷ Uppfattningen återkommer också i svensk forskning; se t.ex. Ekman, Gunnar (1999). *Från text till batong* s. 185f och Granér, Rolf (2004). *Patrullerande polisens yrkeskultur* s. 102.

⁴⁸ Giddens, Anthony (1984). *The Constitution of Society* s. 97.

⁴⁹ Giddens, Anthony. (1984). *The Constitution of Society* s. 258f.

yrkesrollen. Som tidigare nämnts har polisens självständiga syn på hur praktiskt arbete skall bedrivas uppmärksammas av flera polisforskare. Vad som fascinerade mig mest var dock inte den självständiga yrkesrollen, utan polisernas övertygelse om nödvändigheten av att tänja på gränserna för att samhället skall fungera.

5 av 7 poliser talar öppet om överträdelser av lagen som en accepterad rutin i polisarbetet.

Ibland utnyttjar man att människor inte vet bättre, eh, folk som man vet har gjort någonting fel kollar man, man håller sig inte riktigt inom ramarna. (Intervjusvar; polisaspirant)

Det är många som kör för fort med polisbilen, trots att de inte ska någonstans. Många har olika policys; om vi håller samma hastighet som alla andra kommer vi aldrig i fatt några bovar. Och kör vi saktare än laglig hastighet så ser bovarna oss och så svänger de av. (Intervjusvar; polisaspirant)

Poliserna rättfärdigar sitt handlande genom att tala om att det var nödvändigt för att sätta dit någon som de vet har begått brott, eller genom att tala om mindre förseelser.

Det är inga grova övertramp men man tittar lite längre in i en bil än vad man kanske skulle, men man gör det ju inte mot vanliga människor om man säger så, utan dem som är frekvent återkommande, som man vet begår brott dagligen. (Intervjusvar; polisaspirant)

Poliserna drar emellertid en gräns mellan att tänja på gränserna för att underlätta polisarbetet och att begå brott i ”egentlig mening”. Poliser som begår ”riktiga” brott beskrivs som rötägg som varit ruttna redan från början, och som sökt sig till yrket endast för att få förmåner.

I en intervju talar en polisaspirant om det dagliga brytandet av sekretess mellan polisen och sjukvården.

Nej, det är allmänt accepterat. Vi måste ha en öppen dialog, som med sjukvården t.ex., så säger de alltid saker till oss, men vi kan inte

använda deras namn när vi vet att vi vet det, för då åker de dit för att ha brutit mot sekretessen. Men om de inte hade gjort det, så hade samhället inte fungerat. (Intervjusvar)

Det finns en gemensam uppfattning om att överträdelser av lagen är nödvändiga för att samhället skall kunna fungera. Poliserna är också övertygade om att ett samhälle utan poliser skulle vara kaotiskt. Denna åsikt bland poliser bekräftas av den angloamerikanska polissociologin, som beskriver en föreställning bland poliser om att de utgör den sista basstationen, den tunna blå linjen, mellan anarki och ordning.⁵⁰

Samtidigt som poliserna själva erkänner att de dagligen tänjer på gränserna för vad som är tillåtet ger de uttryck för en stark tilltro till lagstiftningen. Poliserna betonar ofta vikten av att ha en lagstiftning, och relaterar ofta de egna arbetsuppgifterna till olika lagstiftningar. Polisen som talar om dagliga överträdelser av sekretessregleringen mellan polisen och sjukvården ser ingen anledning att ändra lagstiftningen.

Nej, jag tror att det är rätt bra att ha det såhär, för hade det vart mer öppet, då hade vi fått reda på folks sjukdomar och folks sjukjournaler, och det tycker jag inte polisen skall ha. Så vi får ju bara reda på det i förtroende när det verkligen behövs. (Intervjusvar; polisaspirant)

Poliserna ger uttryck för en kluven inställning till lagstiftningen då de i sin yrkesroll ska fungera som lagens väktare men samtidigt anser sig ha mandat att tänja på gränserna för att samhället skall fungera. Polisens övertygelse om nödvändigheten av att tänja på gränserna är ett tecken på att polisen omtolkat sitt samhällsuppdrag. Men av vilken anledning avviker den praktiska yrkesrollen från den reglerade och förväntade yrkesrollen, och varför rättfärdigar polisen juridiska överträdelser? Detta skall jag analysera i följande avsnitt.

⁵⁰ Reiner, Robert (2000). *The politics of the police* s. 89.

5.5 Omtolkningsprocessen. En slutsats

För att få förståelse för hur en, till synes, avvikande yrkesroll kan uppkomma, och upprätthållas, underlättar det om vi placerar den enskilda polisen i en ständigt pågående socialisationsprocess, som den Georg Herbert Mead beskriver.⁵¹ Genom att studera den enskilda polisen i en samhällskontext, så som Mead förespråkar, kan vi fördjupa oss i uppsatsens kärna; hur individer formas och utvecklas i samspel med andra och det omgivande samhället. En utgångspunkt för uppsatsen är att uppkomsten av en individs identitet, liksom identitetens förvandling och vidmakthållande, är en social process. En identitet, eller en roll, måste därför ständigt vidmakthållas av samhället, eller av en grupp, för att kunna upprätthållas.

Min studie bekräftar iakttagelser som andra polisforskare gjort, nämligen att de ständiga förväntningarna från allmänheten bidrar till att kollektivet poliser i viss utsträckning offerar utbildningens legalistiska perspektiv till förmån för arbetslivets krav på effektivitet. 6 av de 7 intervjuade poliserna menar att de ökade kraven på arbetets effektivitet bidragit till att de fått en annan syn på när de borde följa lagen i sin yrkesutövning. Effektivitetskraven tar sig främst uttryck i den enskilda polisens vardag genom prioriteringar av ärenden och en frikostig användning av möjligheten till rapportteftergift.

När effektivitet blir polisens prioritet kommer den strikt legalistiska yrkesrollen således att omvärderas utifrån ett effektivitetsperspektiv. En enskild polis som ställs inför diskrepansen mellan den teoretiska och den praktiska yrkesrollen kommer att tvingas omtolka sin yrkesroll, och internalisera strukturens normer, för att träda i rollen som polis och vinna guppens och allmänhetens acceptans. Genom att sätta yrkesrollen i en samhällskontext kan vi således sluta oss till att det är de sociala processerna och informella regler som formas inom kollektivet poliser som skapar och upprätthåller en yrkeskultur, och inte de formella och teoretiska reglerna.

Jag menar att de enskilda polisernas rättfärdigande av juridiska överträdelser är en inre strategisk resurs för att hantera rollkonflikten mellan det legalistiska perspektivet och effektivitetsperspektivet, och för att klara av det praktiska arbetet som polis. På så vis reduceras polisens största dilemma till en fråga om anpassning, nödvändighet och lydnad.

Utifrån mina undersökningsresultat sluter jag mig till att den enskilda polisens omtolkningsprocess av sitt uppdrag och sin yrkesroll påbörjas när han eller hon ställs inför diskrepansen mellan den teoretiska och den praktiska yrkesrollen, företrädesvis som polisaspirant. Omtolkningsprocessen är nödvändig för att bli accepterad i gruppen, för att hantera arbetsuppgifterna, och för att finna sin roll som polis. Det ständiga speglandet av polisuppdraget i allmänhetens ögon medför att omtolkningsprocessen av yrkesrollen är en process som ständigt pågår så länge poliserna är yrkesverksamma. Omtolkningsprocessen resulterar emellertid inte enbart i en anpassningsprocess, utan även i en reproduceringsprocess. Genom att polisaspiranten anpassar sina handlingsmönster till gruppens, i syfte att vinna acceptans, får hans handlande emellertid även oavsiktliga konsekvenser; att reproducera polisens självständiga yrkesroll.

⁵¹ Mead, George Herbert (1934). *Mind, Self & Society* s. 152f.

Referenser

- Berggren, Nils-Olof & Munck, Johan (1998). *Polislagen: en kommentar*. Stockholm: Norstedts juridik.
- Blumer, Herbert (1969). *Symbolic Interactionism: Perspective and Method*. Berkeley: University California Press.
- Ekman, Gunnar (1999). *Från text till batong: om poliser, busar och svennar*. Diss., Ekonomiska Forskningsinstitutet vid Handelshögskolan i Stockholm. Stockholm: Elanders Gotab.
- Giddens, Anthony (1979). *Central Problems in Social Theory: Action, Structure and Contradiction in Social Analysis*. London: Macmillan.
- Giddens, Anthony (1984). *The Constitution of Society*. Berkley: University of California Press.
- Granér, Rolf & Knutsson, Maria (2000). *Etik i polisarbete*. Lund: Studentlitteratur.
- Granér, Rolf (2004). *Patrullerande polisers yrkeskultur*. Diss., Lunds Universitet. Lund: Socialhögskolan, Univ.
- Gubrium, Jaber & Holstein, James (1997). *The New Language of Qualitative Method*. Oxford: Oxford University Press.
- Holmberg, Lars (1999). *Inden for lovens rammar: politiets arbejdsmetoder og konkrete skon*. Köpenhamn: Gyldendal.
- Johansson, Thomas (2003). *Anthony Giddens och det senmoderna*. I: Månsson, Per (red). *Moderna samhällsteorier: Traditioner, riktningar, teoretiker*. Lund: Studentlitteratur.
- Kaspersen, Lars Bo (2003). *Anthony Giddens*. I: Andersen, Heine & Kaspersen, Lars Bo (red). *Klassisk och modern samhällsteori*. Lund: Studentlitteratur.
- Kleinig, John (1996). *The Ethics of Policing*. New York: Cambridge University Press.
- Knutsson, Johannes & Partanen, Pirjo (1986). *Vad gör polisen? En jämförelse mellan kvarterspolistjänst och ordningspolistjänst*. Stockholm: Liber Förlag (BRÅ-rapport 1986:2).

- Knutsson, Maria & Granér, Rolf (2001). *Perspektiv på polisetik*. Lund: Studentlitteratur.
- Lindström, Peter, Green, Anders & Granath, Sven (2000). *Polisens organisation och verksamhet. En fortsatt granskning av närpolisreformen*. Stockholm: Liber Förlag (BRÅ-rapport 2000:4).
- Lindström, Peter, Pauloff, Anna & Granath, Sven (2001). *Hur - Var - Närpolis. En granskning av närpolisreformen*. Stockholm: Liber Förlag. (BRÅ-rapport 2001:5).
- Lundberg, Magnus (2001). *Vilja med förhinder*. Diss., Lunds universitet. Eslöv: Brutus Östlings Bokförlag Symposion.
- Mead, George Herbert (1934). *Mind, Self & Society*. Chicago: University of Chicago Press
- Mead, George Herbert (1976). *Medvetandet, jaget och samhället*. Lund: Argos förlag AB
- Nygaard, Thomas (1996). *Sociologisk handlingsteori: En introduktion*. Lund: Studentlitteratur
- Polisens årsredovisning 2003. (Elektronisk). Trelleborg: Berlings Skogs. Tillgänglig:
http://www.polisen.se/inter/mediacache//4347/4734/3928/RPS_pdf_Arsredovisning2003_040513.pdf (2004-12-09).
- Reiner, Robert (2000). *The politics of the police*. Oxford: Oxford University.
- Reuss-Ianni, Elizabeth (1983). *Two Cultures of Policing: Street Cops and Management Cops*. New Brunswick: Transaction Books.
- Skolnick, Jerome H (1966). *Justice without trial. Law enforcement in Democratic Society*. Berkley: University of California Press.
- Smångs, Britta (1993). *Poliser om poliser: aspekter på ett arbete och en yrkesroll*. Lund: Lunds Universitet (Forskningsrapport 1993:2).
- Smångs, Britta (2001). *Polisycket: poliser och allmänhetens bilder*. Diss., Lunds universitet. Lund: Sociologiska institutionen, Univ.

Bilagor

Intervjuguide⁵²

Inledning

- Presentation
- Anonymitet
- Bandspelare?

A. Bakgrund, uppväxt och beslutet att bli polis

- Namn, befattning, ålder, tjänsteår
- Bakgrund (familjestruktur, uppväxt, vänner, studier, jobb...)
- Varför polis?

B. Samhällsanknytning, åtaganden, delaktighet och övertygelse

- Engagerad som ung?
- Familjens sociala engagemang
- Känsla av delaktighet i samhället
- Fortfarande engagerad?
- Aktiviteter utanför jobbet

C. Varför är människan laglydig?

- Förhållande till lagen
- Varför följer människor lagen?
- Anser sig själv som laglydig? Varför, varför inte?
- Varför bryter människor mot lagen?

D. Lagbrott inom polisen

- Bryter poliser mot lagen? Varför, varför inte?
- Poliser mer laglydiga än andra?
- Har din syn på anledning att vara laglydig ändrats sedan du blev polis? Varför, varför inte?

E. Arbetsbelastning?

- Stämmer påståendet om arbetsbelastning?
- Har din syn på vad som är ett brott ändrats i relation till ökande arbetsbelastning?

Avslutning

- Övriga kommentarer?

⁵² Som nämnt i metodkapitlet är endast intervjuguidens del C, D & E relevanta för denna studie.